

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-11>
УДК 330.35:331.556.4

Олена Олександрівна Олійник*

кандидат економічних наук, доцент
o.o.oliynuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3941-2286>

Тетяна Вікторівна Торяник*

студентка
torianyuk_em18@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9989-040X>

* Національний університет водного господарства та природокористування,
вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ

В науковій статті проаналізовано підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення сутності поняття «інтелектуальна міграція». Визначено, що інтелектуальна міграція отожднюється науковцями з міграцією висококваліфікованих працівників з вищою освітою задля працевлаштування за кордоном для реалізації своїх професійних та інтелектуальних здібностей за призначенням. Проаналізовано динаміку кількості видачі та поновлення Блакитної карти ЄС, яка підтверджує високий рівень зацікавленості європейців у працевлаштуванні інтелектуальних мігрантів. Українським інтелектуальним мігрантам в 2019 році належало близько 5% усіх виданих та поновлених Блакитних карт ЄС. Загалом за останні 9 років значення цього показника зросло більше як в 12 разів. Проаналізовано вакансії щодо працевлаштування інтелектуальних мігрантів з України на теренах Європейського Союзу на сайті з пошуку роботи roboota.ua впродовж жовтня 2021 року. Виявлено, що найпопулярнішим напрямком інтелектуальної трудової міграції серед держав-членів ЄС стала Польща (42%) та Німеччина (13%). В розрізі професійної спрямованості актуальних вакансій переважають оголошення з працевлаштування менеджерів з питомою вагою 28% в загальній сукупності. Досліджено взаємозв'язок між індикатором «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів та економічним зростанням країни, базовим показником оцінювання якого є валовий внутрішній дохід на душу населення. На основі розрахованого значення коефіцієнту парної кореляції Пірсона (0,882) на прикладі країн Європейського Союзу, виявлено значний вплив рівня привабливості країни для інтелектуальних мігрантів на її економічне процвітання. З метою деталізації цього взаємозв'язку розроблено економіко-математичну модель вигляду $y=718,77x-5213,7$, яка доводить, що із збільшенням значення індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів ВВП на душу населення збільшується.

Ключові слова: **міграція, інтелектуальна міграція, працевлаштування, економічне зростання, Європейський Союз, Блакитна карта.**

JEL Classification: F22; F63; O15.

Як цитувати: Олійник, О. О., & Торяник, Т. В. (2022). Європейський вектор інтелектуальної міграції. *Соціальна економіка*, 63, 114-123. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-11>.

In cites: Oliiynuk, O., & Torianyuk, T. (2022). European vector of intellectual migration. *Social Economics*, 63, 114-123. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-11>. (in Ukrainian)

Вступ. Міграційні потоки з метою працевлаштування на теренах Європейського Союзу (ЄС) характеризуються стійкою тенденцією до зростання. Суттєвий вплив на таку ситуацію здійснює дефіцит талантів. В цілому з 2013 р. по 2019 р. зростає нестача робочої сили в ЄС, що виступає стримуючим фактором розвитку економіки (Weber & Adăscăliței,

2021; Oprescu, 2020). В цьому аспекті важливо залучати для працевлаштування інтелектуальних мігрантів з актуальними компетенціями, які відповідають вимогам іноземних роботодавців. Для таких працівників фактори притягання є більш суттєвими за фактори виштовхування, оскільки включають не тільки суто соціально-економічні (стан

економічного розвитку країни, рівень заробітної плати, умови праці тощо), а й професійні чинники, такі як умови для здійснення наукових досліджень, можливості професійного зростання та кар'єрного просування (Aytac & Aydin, 2019; Mihăilă, 2018; Podra et al., 2020; Mayda, Peri, & Steingress, 2022). За таких умов країни ЄС конкурують в царині залучення інтелектуальних мігрантів, впроваджуючи при цьому як традиційні (загальноєвропейські) практики, так і інноваційні, спрямовані на створення найбільш сприятливих умов для проживання та працевлаштування інтелектуальних мігрантів. Відтак дослідження інтелектуальної міграції українців до країн Європейського Союзу є надзвичайно актуальним науковим завданням.

Мета наукової роботи – дослідження сутнісних характеристик та сучасних тенденцій інтелектуальної міграції з України в країни Європейського Союзу. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність у вирішенні таких завдань: визначити сутнісні характеристики поняття «інтелектуальна міграція»; проаналізувати тенденції інтелектуальної міграції з України в країни Європейського Союзу. Об'єктом дослідження є інтелектуальна міграція в країни-учасники Європейського Союзу. Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади інтелектуальної міграції в країни Європейського Союзу.

Огляд літератури. Проблематика інтелектуальної міграції знаходить свій розвиток в позитивній динаміці опублікованих наукових статей, присвячених дослідженню цього питання. Відповідно до даних наукової бази Google Scholar (рис. 1) з кожним роком все більше науковців висвітлюють результати своїх досліджень щодо теоретичних, методичних та практичних аспектів інтелектуальної міграції. Відтак можна стверджувати про

важливість та актуальність цього питання, що підтверджується зростаючою хвилею інтересу до даної наукової проблеми.

Водночас інтерес іноземних науковців в сфері дослідження інтелектуальної міграції, порівняно з вітчизняними здобутками, в рази більший. Якщо в 2010 році за запитом «intellectual migration» налічувалось 31900 наукових публікацій, то в 2018 році їхня кількість сягнула 38000. Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць за даною тематикою, дефініція «інтелектуальна міграція» не має однозначного тлумачення у світовій та вітчизняній науці (табл. 1), що формує обмеження щодо розвитку емпіричних і теоретичних досліджень в цій сфері.

Таким чином, інтелектуальна міграція ототожнюється науковцями з міграцією висококваліфікованих працівників з вищою освітою задля працевлаштування за кордоном для реалізації своїх професійних та інтелектуальних здібностей за призначенням. Спільним підходом також є включення до категорії інтелектуальних мігрантів науковців – тобто кандидатів та докторів наук (Khan, 2021). Уряди країн Європейського Союзу також дотримуються даного підходу, відносячи іноземців з вищою освітою до інтелектуальних мігрантів (Fries-Tersch, Jones, & Siöland, 2021). З розвитком цифрової економіки дане поняття розширюється все більше і сьогодні до когорти інтелектуалів незмінно включають також фахівців ІТ-сфери. Кремнієва долина з інтелектуальним центром у Стенфордському університеті та Сієтл, як осередок діяльності корпорації Microsoft, притягують найкращих ІТ-професіоналів з усього світу. Не є винятком й українці, які створюють там свої відомі на весь світ стартапи, наприклад PayPal (Курбет, 2020).

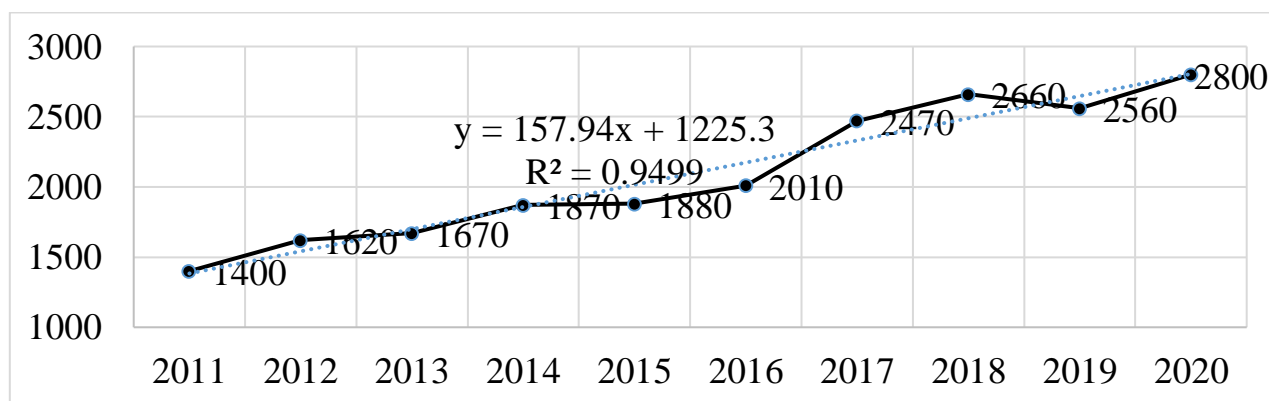

Рис. 1. Кількість публікацій на тему «інтелектуальна міграція» в рік відповідно до даних наукової бази даних Google Scholar за період 2011-2020 pp.

Fig. 1. Number of publications on "intellectual migration" per year according to the Google Scholar scientific database for the period 2011-2020

Джерело: побудовано на основі даних Google Scholar¹.

¹ Google Scholar. URL: <https://scholar.google.com/> (дата звернення: 30.11.2021).

Таблиця 1. Підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення сутності поняття «інтелектуальна міграція»

Table 1. Approaches of domestic and foreign scientists to define the essence of the concept "intellectual migration"

Автор	Визначення
К. Левчук	еміграція висококваліфікованих фахівців, зокрема науковців, які мають намір отримати постійне місце проживання чи роботу за контрактом, тобто інтелектуальний мігрант – це безповоротний або довготривалий емігрант.
Б. Бокаєв	переміщення кваліфікованих спеціалістів для інтелектуальної та професійної діяльності.
Н. Пархоменко	міграція висококваліфікованих і талановитих фахівців з бідних та/або ізольованих країн до промислових центрів.
Л. Наумовський	процес масової еміграції, при якому з економічних причин з країни чи регіону виїжджають спеціалісти, науковці та кваліфіковані працівники, які не можуть знайти застосування своїм здібностям і повернутися, а не шукають притулку в країні проживання.
О. Кошулко	способів для спеціалістів та експертів змінити своє життя на краще шляхом міграції до більш розвинених країн, де вони можуть виконувати свою роботу чи дослідження в кращих умовах.
Н. Коровіна	переїзд працівників інтелектуальної праці і творчої інтелігенції, пов'язана з етапом використання інтелектуального капіталу.

Джерело: складено за даними (Levchuk, 2019; Bokayev, Torebekova & Davletbayeva, 2020; Parkhomenko, 2014; Naumovski, 2021; Koshulko, 2018; Белозорова & Коровіна, 2020).

Сучасна міжнародна інтелектуальна міграція умовно складається з двох частин: від висококваліфікованих фахівців, які мігрують з однієї розвинутої країни в іншу (переважно в межах Європи), і з спеціалістів, які виїжджають з країн Азії, Африки, Латинської Америки та Східної Європи. Країни, що розвиваються (до цієї групи можна віднести і Україну), в результаті «відтоку мізків» мають суттєві проблеми на внутрішньому ринку праці через брак кадрів вищої та середньої кваліфікації (Parkhomenko, 2014; Kim, Chang, & Castro-Lacouture, 2020; Brucker Juricic, Galic, & Marenjak, 2021). Водночас інтелектуальна міграція сприяє не тільки економічному розвитку та конкурентоспроможності приймаючої країни (Oliinuk et al, 2021), а й соціальному, культурному та духовному обміну між іноземними та корінними мешканцями (Bokayev, Torebekova, & Davletbayeva, 2020; Alshoubaki & Harris, 2021).

Незважаючи на значний інтерес вітчизняних та зарубіжних дослідників до проблематики інтелектуальної міграції, що відображається у великій кількості наукових публікацій в цій царині, оцінювання тенденцій інтелектуальної міграції з України в країни Європейського Союзу потребує ґрунтовного дослідження з використанням наявної статистичної інформації та актуальних вакансій з відкритих даних сайтів з пошуку роботи. Відтак, мета наукової статті – дослідження сутнісних характеристик та сучасних тенденцій інтелектуальної міграції з України в країни Європейського Союзу.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети автори використали такі наукові методи: теоретичне узагальнення, систематизація, синтез, аналіз – з метою вивчення теоретичних підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення змісту поняття «інтелектуальна міграція»; статистичний аналіз – для аналізу кількості виданих та поновлених Блакитних карт ЄС українцям впродовж 2016-2020 рр.; структурний аналіз – при дослідженні наявних вакансій на сайті roborota.ua для працевлаштування інтелектуальних мігрантів з України; кореляційний аналіз – для оцінювання впливу привабливості країни-реципієнта для інтелектуальних мігрантів на економічне зростання; контент-аналіз – для аналізу зацікавленості вітчизняних та зарубіжних науковців в сфері дослідження інтелектуальної міграції; економіко-математичне моделювання – при визначенні залежності ВВП на душу населення від індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів.

Основні результати. В основі імміграційної політики Європейського Союзу щодо залучення інтелектуальних працівників лежить Блакитна карта ЄС, яка надає мігрантам право жити і працювати в країні ЄС. Блакитна карта (Blue Card) – це дозвіл на проживання та роботу в одній із 25 країн ЄС (крім Данії та Ірландії) для висококваліфікованих громадян держав, які не входять до об'єднання. Під високою кваліфікацією розуміють передусім наявність університетської вищої

освіти¹. Статистика видачі та поновлення цього дозволу підтверджує високий рівень зацікавленості європейців у працевлаштуванні інтелектуальних мігрантів. Загалом, кількість виданих Блакитних карт ЄС постійно збільшується. Якщо в 2012 році було видано лише 3664 од., то в 2019 році – 38806 од. Наведені дані лежать в площині зростання глобального дефіциту талантів, що призводить до намагання роботодавців «орендувати» таланти за допомогою заповнення пробілів у навичках своїх працівників. Кількість навичок, які шукають роботодавці, різко зросла – аналіз HR-досліджень Gartner демонструє, що організації вказали в оголошеннях про роботу в 2020 р. приблизно на 33% більше навичок, чим у 2017 році (Kropp, 2021).

Українським інтелектуальним мігрантам в 2019 році належало близько 5% усіх виданих та поновлених Блакитних карт ЄС. Загалом за останні 9 років значення цього показника зросло більше як в 12 разів. Водночас

структура таких дозволів неоднорідна в розрізі країн ЄС (табл. 2).

Таким чином, в 2020 році Польща, Литва, Болгарія та Чехія належали до когорти країн з найвищим рівнем зацікавленості щодо залучення інтелектуальних мігрантів з України. При цьому лідером з суттєвим відривом є Польща – 72,22% в загальній сукупності. Для Польщі характерна також тенденція до зростання цього показника впродовж досліджуваних 5 років, адже в 2016 р. їй належало 27,97%. Зростання частки Блакитних карт притаманне також Болгарії, Литві, Австрії.

При оцінюванні привабливості країн ЄС для інтелектуальних мігрантів з України доцільно проаналізувати видачу дозволів на проведення наукових досліджень. Загалом в 2019 р. було видано 1645 та поновлено 1270 дозволів на проведення досліджень українцями на території країн ЄС. При цьому список країн, які зацікавлені в залученні науковців з України значно менший, порівню з видачею Блакитних карт (рис. 2).

Таблиця 2. Видані та поновлені Блакитні карти ЄС українцям впродовж 2016-2020 рр.*
Table 2. EU Blue Cards issued and updated to ukrainians during 2016-2020

Країни	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Бельгія	1	0,06	3	0,24	2	0,10	2	0,10	2	0,20
Болгарія	25	1,62	22	1,76	31	1,53	45	2,23	87	8,57
Чехія	62	4,02	53	4,23	76	3,75	139	6,89	52	5,12
Німеччина	863	56,00	849	67,76	1 002	49,48	902	44,70	0	0,00
Естонія	7	0,45	5	0,40	8	0,40	8	0,40	1	0,10
Греція	**	**	**	**	**	**	1	0,05	0	0,00
Іспанія	1	0,06	**	**	**	**	4	0,20	2	0,20
Франція	12	0,78	15	1,20	12	0,59	18	0,89	12	1,18
Хорватія	**	**	1	0,08	**	**	1	0,05	6	0,59
Італія	14	0,91	8	0,64	14	0,69	9	0,45	4	0,39
Латвія	40	2,60	48	3,83	16	0,79	13	0,64	9	0,89
Литва	33	2,14	41	3,27	14	0,69	36	1,78	55	5,42
Люксембург	19	1,23	16	1,28	26	1,28	13	0,64	11	1,08
Мальта	**	**	**	**	**	**	4	0,20	1	0,10
Нідерланди	2	0,13	**	**	6	0,30	10	0,50	8	0,79
Австрія	10	0,65	8	0,64	17	0,84	24	1,19	14	1,38
Польща	431	27,97	167	13,33	785	38,77	764	37,86	733	72,22
Португалія	**	**	**	**	**	**	**	**	2	0,20
Румунія	12	0,78	6	0,48	1	0,05	9	0,45	5	0,49
Словенія	1	0,06	4	0,32	3	0,15	7	0,35	7	0,69
Словаччина	2	0,13	4	0,32	11	0,54	6	0,30	1	0,10
Фінляндія	5	0,32	3	0,24	1	0,05	3	0,15	3	0,30

* - в таблиці представлена ті країни, в розрізі яких наведені статистичні дані на сайті eurostat.

** - відсутні дані.

Джерело: складено за даними Eurostat²

¹ ЄС спрощує правила отримання "блакитної карти": що зміниться? Новини та аналітика про Німеччину. DW. URL: <https://www.dw.com/uk/yes-sproshchuie-pravyla-otrymannia-blakytnoi-karty-shcho-zminytsia/a-57577637> (дата звернення: 30.12.2021).

² EU Blue Cards by type of decision, occupation and citizenship. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_RESBC1_custom_1741501/default/table?lang=en (дата звернення: 30.11.2021).

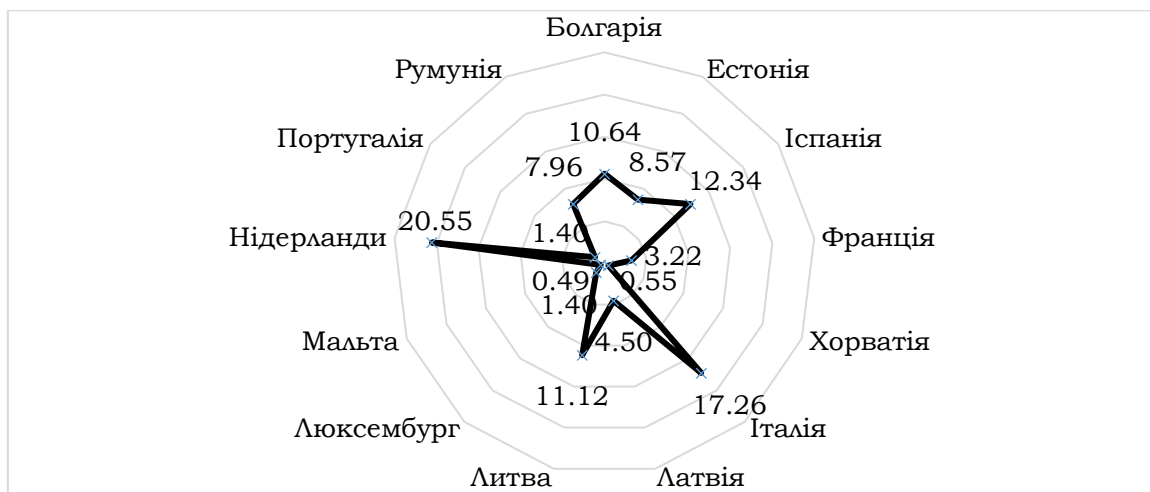

Рис. 2. Структура виданих дозволів на проведення досліджень українцями в розрізі окремих країн ЄС в 2019 р., %

Fig. 2. The structure of permits issued for research by ukrainians in terms of individual EU countries in 2019, %

Джерело: складено за даними Eurostat¹

В 2019 р. лідером в рейтингу виданих дозволів на проведення досліджень науковцями з України були Нідерланди (338 од.), другу сходинку займала Італія (284 од.) та Іспанія (203 од.). Водночас Мальта та Хорватія налічували тільки 8 та 9 дозволів відповідно.

Для дослідження актуальних пропозицій для працевлаштування інтелектуальних мігрантів з України на теренах Європейського Союзу авторами було проаналізовано вакансії в даній царині на сайті з пошуку роботи – *roboata.ua*² впродовж жовтня 2021 року.

Найпопулярнішим напрямком інтелектуальної трудової міграції серед держав-членів ЄС стала Польща з часткою 42% (рис. 3). На

другому шаблі розмістилась Німеччина – 13%. Третє місце займає Чехія – 11%, при цьому попит на висококваліфікованих фахівців в даній країні постійно зростає відповідно до зростання темпів її економічного розвитку.

Серед усіх обов'язкових вимог до інтелектуальних мігрантів можна виділити такі: досвід роботи в більшості досліджуваних вакансій (від 1 року), знання іноземної мови, особисті якості (уважність, комунікабельність, відповідальність, відкритість та комунікативні навички) (рис. 4). Відтак для іноземних роботодавців важливими є не тільки практичні навички, а й так звані *soft skills*.

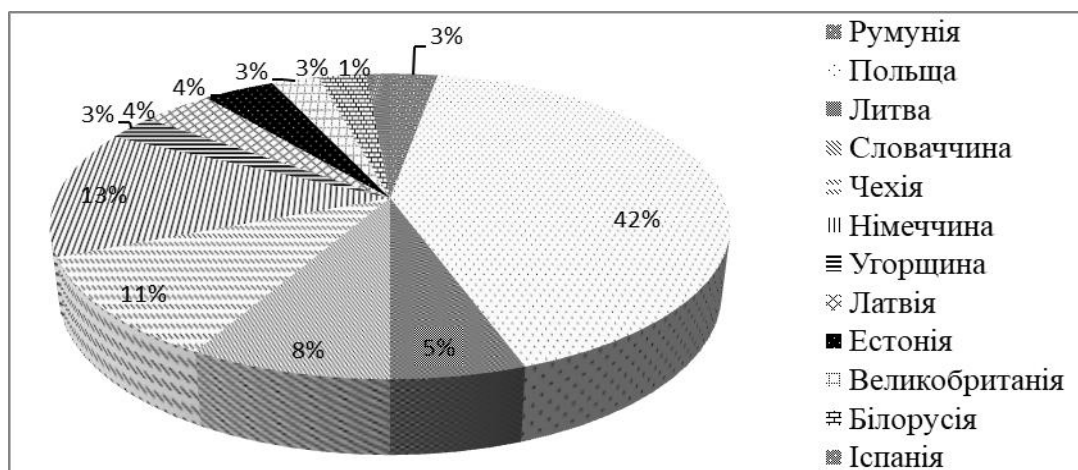

Рис. 3. Регіональний розподіл вакансій з працевлаштування інтелектуальних мігрантів в країнах ЄС

Fig. 3. Regional distribution of vacancies for the employment of intellectual migrants in EU countries

¹ Authorisations for study and research by reason, type of decision, citizenship and length of validity. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_RESSRATH_custom_1742250/default/table?lang=en (дата звернення: 30.11.2021).

² Інші країни. *roboata.ua*. URL: <https://roboata.ua/ua> (дата звернення: 30.10.2021).

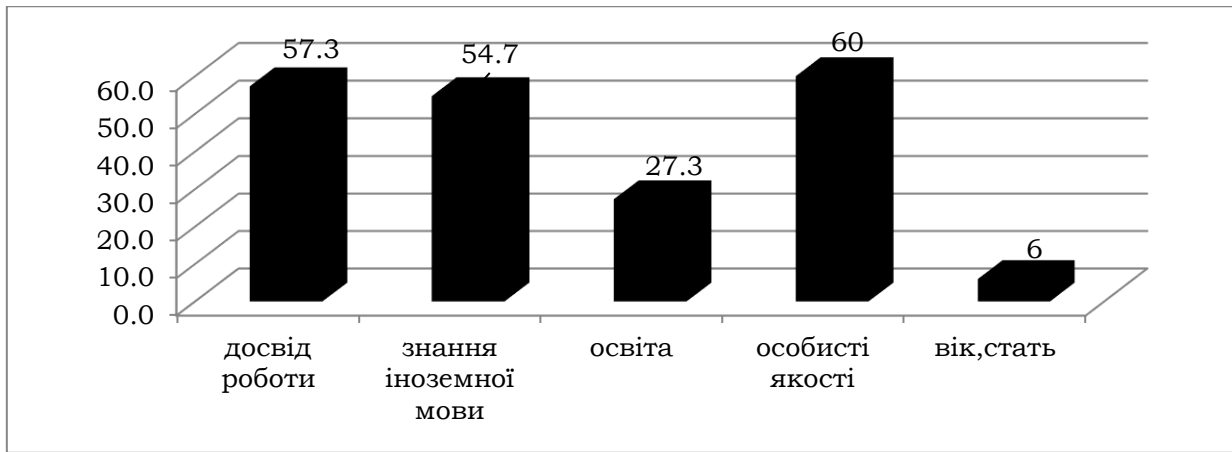

Рис. 4. Розподіл вимог до інтелектуальних мігрантів при працевлаштуванні за кордоном, %
Fig. 4. Distribution of requirements for intellectual migrants for employment abroad, %

Для країн з високим рівнем економічного розвитку та якістю життя населення визначальним фактором є професіоналізм іноземних працівників. Важливим також є володіння англійською (58% вакансій), німецькою (17%), польською та угорською (по 7% відповідно) мовами. Вік та стать наразі не є актуальними критеріями. Досвід роботи найчастіше обов'язковий в таких країнах, як Польща та Німеччина. В свою чергу роботодавці пропонують: своєчасну оплату праці, можливі бонуси та премії, перегляд заробітної плати, можливе кар'єрне зростання.

Порівняльний аналіз пропонованих заробітних плат інтелектуальним мігрантам демонструє суттєву диференціацію в розрізі країн ЄС (рис. 5).

Німеччина є лідером серед інших країн з середньою заробітною платою 84006 грн/міс. При цьому найпопулярнішими професіями на ринку праці даної країни, на які працевлаштовують іноземців, є інженер та програміст. Зважаючи на високий рівень оплати праці та

географічну доступність, Німеччина має всі шанси стати одним із головних конкурентів в сфері залучення інтелектуальних мігрантів. Литва та Великобританія також пропонують досить хорошу заробітну плату висококваліфікованим працівникам. Найменший розмір заробітку для інтелектуальних мігрантів пропонують роботодавці з Угорщини та Естонії – від 22500 до 28750 грн/міс. Водночас в багатьох оголошеннях зазначається, що заробітна плата залежить від досвіду і практичних навичок.

В розрізі професійної спрямованості актуальних вакансій найперше варто відмітити оголошення з працевлаштування менеджерів – їх питома вага складає 28% в загальній сукупності. З-поміж цих пропозицій найбільш затребуваними є менеджери з управління персоналом, менеджери з продажу, менеджери з туризму тощо. Друге місце займають інженери з часткою 22%. Не менш потрібними на ринку праці серед країн ЄС виявилися маркетологи (14%) та програмісти (12%).

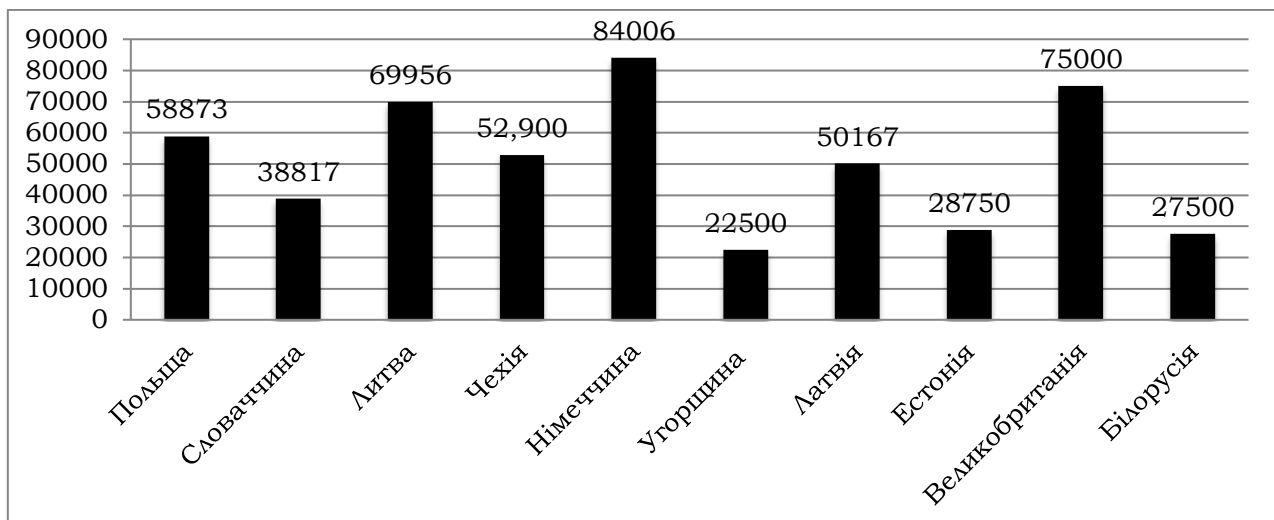

Рис. 5. Середній розмір заробітних плат, пропонованих інтелектуальним мігрантам з України в країнах ЄС, грн

Fig. 5. Average salary offered to intellectual migrants from Ukraine in EU countries, UAH

Таким чином, найбільш престижні, популярні та важливі професії страждають від нестачі освічених, грамотних, висококваліфікованих спеціалістів. Відтак інтелектуальна міграція наразі є суттєвим фактором подолання кадрового «голоду» та дефіциту талантів на теренах ЄС.

Інтелектуальні мігранти розглядаються урядами європейських країн не тільки як важливе джерело покриття дефіциту талантів, а й у якості цінного ресурсу для економічного процвітання своїх країн. Для підтвердження даної гіпотези авторами здійснено кореляційний аналіз взаємозв'язку ВВП на душу населення та індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів на прикладі країн ЄС (табл. 3). В основу розрахунку даного показника покладено середню відповідь на запитання: «Наскільки ваша країна приваблює талановитих людей з-за кордону? [1 = зовсім ні; 7 = значною мірою – країна приваблює най-

кращих і найяскравіших з усього світу]». Дане опитування проводиться в межах дослідження думки керівників Всесвітнього економічного форуму на щорічній основі для збору інформації від бізнес-лідерів на теми, для яких жорсткі джерела даних є мізерними або відсутні.

Значення коефіцієнта парної кореляції між досліджуваними показниками становить 0,882, що підтверджує значний вплив приваблює країни для інтелектуальних мігрантів на її економічне зростання. З метою деталізації цього взаємозв'язку автори розробили економіко-математичну модель за допомогою вбудованої функції «Регресія» в програмному забезпеченні Excel (рис. 5). Математична модель має вигляд $y=718,77x-5213,7$. Її статистичну значимість підтверджено за допомогою критерію Фішера: розрахункове значення критерію Фішера (73,259) більше за критичне (4,3).

Таблиця 3. Результати кореляційного аналізу зв'язку індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів та ВВП на душу населення в 2020 р.
Table 3. The results of the correlation analysis of the relationship between the «brain gain» indicator in the Global Talent Competitiveness Index and GDP per capita in 2020

Країна	ВВП на душу населення, євро	Індикатор «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів, оцінка
Бельгія	33 950	67,71
Болгарія	6 380	25,46
Чехія	17 340	41,62
Данія	48 150	64,88
Німеччина	34 310	73,01
Ірландія	62 980	75,64
Греція	16 170	17,55
Іспанія	22 350	43,01
Франція	30 610	54,82
Хорватія	11 720	12,5
Італія	24 890	34
Латвія	12 150	36,77
Литва	14 030	39,21
Люксембург	82 250	92,81
Угорщина	12 680	32,02
Нідерланди	40 160	81,19
Австрія	35 390	59,96
Польща	12 700	29,82
Румунія	8 810	16,25
Словенія	19 720	28
Словаччина	15 180	18,32
Фінляндія	36 070	49,93
Швеція	42 570	63,55
Коефіцієнт кореляції	-	0,882

Джерело: розраховано за даними Eurostat¹, INSEAD²

¹ The Global Talent Competitiveness Index 2021. INSEAD. URL: <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/fr/gtci/GTCI-2021-Report.pdf> (дата звернення: 30.11.2021).

² GDP per capita. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/SDG_08_10 (дата звернення: 30.10.2021).

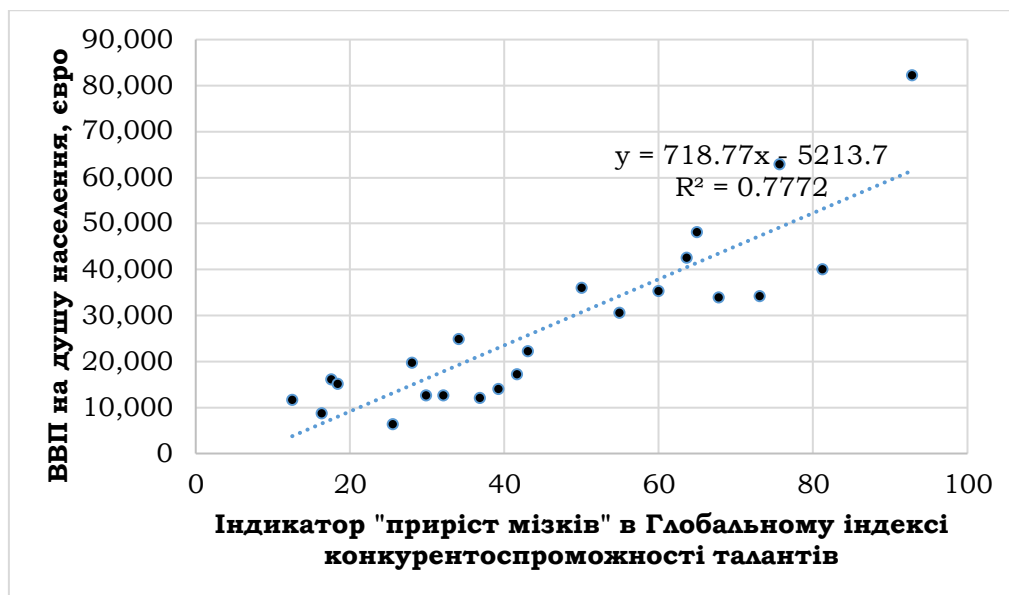

Рис. 6. Залежність ВВП на душу населення від значення індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів в 2020 році
Fig. 6. Dependence of GDP per capita on the value of the «brain gain» indicator in the Global Talent Competitiveness Index in 2020

Значення коефіцієнта детермінації $R^2=0,7772$ демонструє, що ВВП на душу населення на 77,72% пояснюється привабливістю країни для інтелектуальних мігрантів. Залежність між досліджуваними показниками є тісною і прямою, оскільки коефіцієнт кореляції Пірсона $r_{xy} = 0,882$, тобто чим вищий рівень привабливості країни для інтелектуальних мігрантів, тим вищий рівень її економічного розвитку. Отриманий коефіцієнт парної кореляції є статистично значимим, оскільки розрахункове значення критерію Ст'юдента (8,559) більше за критичне (2,07). Коефіцієнт регресії $b_0 = 718,77$ означає, що із збільшенням значення індикатора «приріст мізків» в Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів на 1% ВВП на душу населення збільшиться в середньому на 718,77 євро.

Висновки. Таким чином, здійснене наукове дослідження дозволяє виокремити категорію інтелектуальних мігрантів в якості ключового ресурсу для подолання дефіциту та-

лантів в країнах Європейського Союзу. Отримані наукові результати демонструють чітку орієнтацію інтелектуальних працівників з України на країни Європейського Союзу. Проаналізовані оголошення з працевлаштування від іноземних роботодавців формують перелік країн ЄС, які найбільшою мірою зацікавлені в залученні інтелектуальних мігрантів з нашої країни: Німеччина, Польща, Чехія, Словаччина. При цьому найвищий рівень заробітної плати пропонують німецькі працедавці – в середньому 84006 гривень на місяць. Досвід роботи, знання іноземної мови, особисті якості є найбільш затребуваними вимогами до інтелектуальних мігрантів з України. Відтак подальший вектор наукового дослідження цієї проблематики повинен стосуватись розробок в сфері державної міграційної політики, які б сприяли збереженню та використанню інтелектуального потенціалу на теренах нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Weber T., Adăscăliței D. Tackling labour shortages in EU Member States. *Publications Office of the European Union, Luxembourg*. 2021. 82.
2. Oprescu G. The consequences of non-EU labor instability. *Technium Soc. Sci. J.* 2020. Vol. 10. P. 645-648. DOI: <https://doi.org/10.47577/tssj.v10i1.1443>.
3. Aytac S., Aydin G.Ç. Analysis of the Effects of Pull and Push Factors on Brain Drain: An Example of Turkey. *Journal of Social Economic Research*. 2019. Vol. 6(2). Pp. 74-84. DOI: <https://doi.org/10.18488/journal.35.2019.62.74.84>.
4. Mihăilă A. Non-economic factors influencing highly-skilled migration. *Review of Economic Studies and Research Virgil Madgearu*. 2018. Vol. 1. Pp. 27-53. DOI: <https://doi.org/10.24193/RVM.2019.12.32>.
5. Podra O. et al. The impact of migration processes on the economy of Ukraine: Trends, reasons, consequences. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijic"*. 2020. SASA 70.2. Pp. 171-179. DOI: <https://doi.org/10.2298/IJGI2002171P>.
6. Mayda A. M., Peri G., Steingress W. The political impact of immigration: Evidence from the United States. *American Economic Journal: Applied Economics*. 2022. Vol. 14(1). Pp. 358-389. DOI: <https://doi.org/10.1257/app.20190081>.
7. Levchuk K.O. Intellectual migration: problems and ways of solution. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 1(12). С. 158-161.
8. Bokayev B., Torebekova Z., Davletbayeva Z. Viesoji politika ir administravimas. *Public policy and administration*. 2020. Vol. 19. Pp. 25-35.
9. Parkhomenko N. Problems of intellectual migration of Ukraine. *Ukrainian studies*. 2014. № 17. Pp. 37-39

10. Naumovski L. The Attraction of Intellectual Migration - Brain Drain or Exodus of Human Capital in Southeast Europe - Western Balkans and North Macedonian Transitional Conditions. *The International Journal of Social Sciences World (TIJOSSW)*. 2021. Vol. 3(2). Pp. 1-24.
11. Koshulko O. Examination of the contribution of intellectual migration to the sustainable development of countries worldwide. *Culture of peace and sustainable development education*. 2018. Pp. 14-22.
12. Белозорова А., Коровіна Н. Освітня міграція як невід'ємна частина інтелектуальної міграції. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2020. Вип. 3. С. 140-148.
13. Khan J. European academic brain drain: A meta-synthesis. *European Journal of Education*. 2021. Vol. 56. Pp. 265-278. DOI: <https://doi.org/10.1111/ejed.12449>.
14. Fries-Tersch E., Jones M., Siöland L. Annual Report on Intra-EU Labour Mobility 2020. *European Union*, 2021. 207 p.
15. Курбет О.П. Міжнародна трудова міграція в незалежній Україні: риси та особливості. *Історія нар. госп-ва та екон. думки України*. 2020. Вип. 53. С. 362-386.
16. Kim S., Chang S., Castro-Lacouture D. Dynamic modeling for analyzing impacts of skilled labor shortage on construction project management. *Journal of Management in Engineering*. 2020. Vol. 36(1). 04019035. DOI: [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)ME.1943-5479.0000720](https://doi.org/10.1061/(ASCE)ME.1943-5479.0000720).
17. Brucker Juricic B., Galic M., Marenjak S. Review of the Construction Labour Demand and Shortages in the EU. *Buildings*. 2021. Vol. 11(1). P. 17.
18. Oliinyk O., Bilan Y., Mishchuk H., Akimov O., Vasa L. The Impact of Migration of Highly Skilled Workers on The Country's Competitiveness and Economic Growth. *Montenegrin Journal of Economics*. 2021. Vol. 17(3). Pp. 7-19. DOI: <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2021.17-3.1>.
19. Alshoubaki W., Harris M. Multiple streams theory: Insight into the global compact on migration. *Journal of International Studies*. 2021. Vol. 14 (1). Pp. 74-88. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2021/14-1/5>.
20. Kropp B. 9 Trends That Will Shape Work in 2021 and Beyond. *Harvard Business Review*. URL: https://hbr.org/2021/01/9-trends-that-will-shape-work-in-2021-and-beyond?fbclid=IwAR3iqON67gTN1kkMehaNp9Xv0xFDUpTM6Lm_0e92Z-MpyaIG4LsO2aAY2Y4 (дата звернення: 20.12.2021).

Стаття надійшла до редакції 12.04.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 15.05.2022 р.

Olena Oliinyk*, PhD (Economics), Associate Professor
 o.o.olinyuk@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3941-2286>

Tatiana Torianyuk*, Student
 torianyuk_em18@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9989-040X>

* National University of Water Management and Environmental Engineering, 11, Soborna str., Rivne, 33028, Ukraine

EUROPEAN VECTOR OF INTELLECTUAL MIGRATION

Abstract. The scientific article analyses the approaches of domestic and foreign scientists to determine the essence of the concept of "intellectual migration". We have determined that intellectual migration is equated by scientists with the migration of highly qualified workers with higher education for employment abroad to realize their professional and intellectual abilities on purpose. The authors analyzed the dynamics of the number of issuances and renewals of the EU Blue Card, which confirms the high level of interest of Europeans in the employment of intellectual migrants. In 2019, Ukrainian intellectual migrants owned about 5% of all issued and updated EU Blue Cards. In general, the value of this indicator has increased more than 12 times over the last 9 years. We analyzed vacancies for employment of intellectual migrants from Ukraine in the European Union on the job search site robot.ua during October 2021. The study found that the most popular areas of intellectual labour migration among EU member states were Poland (42%) and Germany (13%). In terms of professional orientation of current vacancies, advertisements for employment of managers with a share of 28% in total prevail. The authors investigated the relationship between the «brain gain» indicator in the Global Talent Competitiveness Index and the country's economic growth, based on gross domestic income per capita. Based on the calculated value of Pearson's pairwise correlation coefficient (0.882) on the example of the European Union, we found a significant impact of the level of attractiveness of the tap for intellectual migrants on its economic prosperity. In order to detail this relationship, the authors developed an economic-mathematical model of the form $y = 718.77x - 5213.7$, which proves that with increasing value of the indicator "brain growth" in the Global Index of Talent Competitiveness, GDP per capita increases.

Keywords: **Migration, Intellectual Migration, Employment, Economic Growth, European Union, Blue Card.**

JEL Classification: F22; F63; O15.

REFERENCES

1. Weber, T., & Adăscăliței, D. (2021). *Tackling labour shortages in EU Member States*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
2. Oprescu, G. (2020). The consequences of non-EU labor instability. *Technium Soc. Sci. J.*, 10, 645. doi: <https://doi.org/10.47577/tssj.v10i1.1443>.
3. Aytac, S., & Aydin, G. Ç. (2019). Analysis of the Effects of Pull and Push Factors on Brain Drain: An Example of Turkey. *Journal of Social Economic Research*, 6(2), 74-84. doi: <https://doi.org/10.18488/journal.35.2019.62.74.84>.
4. Mihăilă, A. (2018). Non-economic factors influencing highly-skilled migration. *Review of Economic Studies and Research Virgil Madgearu*, 1, 27-53. doi: <https://doi.org/10.24193/RVM.2019.12.32>.
5. Podra, O. et al. (2020). The impact of migration processes on the economy of Ukraine: Trends, reasons, consequences. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijic"*, 70.2, 171-179. doi: <https://doi.org/10.2298/IJGI2002171P>.
6. Mayda, A. M., Peri, G., & Steingress, W. (2022). The political impact of immigration: Evidence from the United States. *American Economic Journal: Applied Economics*, 14(1), 358-89. doi: <https://doi.org/10.1257/app.20190081>.
7. Levchuk, K. O. (2019). Intellectual migration: problems and ways of solution. *Priazovsky Economic Bulletin*, 1(12), 158-161.
8. Bokayev B., Torebekova Z., Davletbayeva Z. (2020). Viesoji politika ir administravimas. *Public policy and administration*, 19, 25-35.
9. Parkhomenko, N. (2014). Problems of intellectual migration of Ukraine. *Ukrainian studies*, 17, 37-39.
10. Naumovski, L. (2021). The Attraction of Intellectual Migration - Brain Drain or Exodus of Human Capital in Southeast Europe - Western Balkans and North Macedonian Transitional Conditions. *The International Journal of Social Sciences World (TIJSSW)*, 3(2), 1-24.
11. Koshulko, O. (2018). Examination of the contribution of intellectual migration to the sustainable development of countries worldwide. *Culture of peace and sustainable development education*, 14-22.
12. Bielozorova, A., & Korovina, N. (2020). Osvitnia mihratsiia yak nevidiemna chastyna intelektualnoi mihratsii. [Educational migration as an integral part of intellectual migration]. *Bulletin of SSU. Series "Economics"*, 3, 140-148. (in Ukrainian)
13. Khan, J. (2021). European academic brain drain: A meta-synthesis. *European Journal of Education*, 56, 265-278. doi: <https://doi.org/10.1111/ejed.12449>.
14. Fries-Tersch, E., Jones, M., & Siöland, L. (2021). Annual Report on Intra-EU Labour Mobility 2020. *European Union*.
15. Kurbet, O. P. (2020). Mizhnarodna trudova mihratsiia v nezalezhnii Ukraini: rysy ta osoblyvosti. [International labor migration in independent Ukraine: features and features]. *History of the national economy and economic thought of Ukraine*, 53, 362-386. (in Ukrainian)
16. Kim, S., Chang, S., & Castro-Lacouture, D. (2020). Dynamic modeling for analyzing impacts of skilled labor shortage on construction project management. *Journal of Management in Engineering*, 36(1), 04019035. doi: [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)ME.1943-5479.0000720](https://doi.org/10.1061/(ASCE)ME.1943-5479.0000720).
17. Brucker Juricic, B., Galic, M., & Marenjak, S. (2021). Review of the Construction Labour Demand and Shortages in the EU. *Buildings*, 11(1), 17.
18. Oliinyk, O., Bilan, Y., Mishchuk, H., Akimov, O., & Vasa, L. (2021). The Impact of Migration of Highly Skilled Workers on The Country's Competitiveness and Economic Growth. *Montenegrin Journal of Economics*, 17(3), 7-19. doi: <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2021.17-3.1>.
19. Alshoubaki, W., & Harris, M. (2021). Multiple streams theory: Insight into the global compact on migration. *Journal of International Studies*, 14 (1), 74-88. doi: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2021/14-1/5>.
20. Kropp, B. (2021). 9 Trends That Will Shape Work in 2021 and Beyond. *Harvard Business Review*. Retrieved from https://hbr.org/2021/01/9-trends-that-will-shape-work-in-2021-and-beyond?fbclid=IwAR3iqON67gTN1kkMe haNp9XvOx FDUptM6Lm_0e92Z-MpyaIG4LsO2aAY2Y4.

The article was received by the editors 12.04.2022.

The article is recommended for printing 15.05.2022.